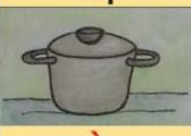
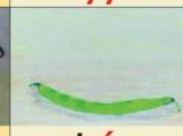
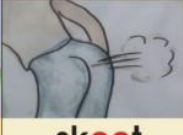

De Taal van Helmond

Stukskes over ons stadsdialect door Jos Leenen

					
skats	zôk	sûk	wèp	bört	fyts
					
aap	skôöp	skûûn	èèj	bööl	ryyk
					
pàn	zòn	küs	skip	mug	bón
					
màànt	hòònt	uul	skeet	drøøf	skool
					
vos	zaag	ġàt	skèñk	riñ	vèèreke

Hèlemòns Lèèrplèñkske mi de 26 klínkers in ut rôwt, 16 meedeklínkers in ut zwart én g, ġ, ñ in ut grûn. Mi afbeldinge vån Erit de Roeper.

Umdè ut Hèlemòns dè verdyynt is òns dyelèkt àlvàst klañkzôôjver vástġeleet vur straks às de lèèsten Hèlemònse mèn's is ôôjtġeprôt.

Omdat het Helmonds dat verdient is ons dialect alvast klankzuiver vastgelegd voor straks als de laatste Helmonder is uitgepraat.

Daar loopt een streepje door

Ooit Het Helmonds Woordenboek er serieus op nageslagen? Daar vind je de volgende klinkers voorzien van een toevoeging: 1 à,àà,àààà 2 è,èè 3 èù 4 èö 5 ò,òò 6 ó 7 ô 8 ö 9 òù 10 ù 11 ú 12 ü. Een teken op een klinker wil aanduiden dat die klinker anders klinkt dan de kale klinker. Zonneklaar is dat door de umlaut de ü in **grüpke** uitgesproken wordt als in bv. Düsseldorf en de ö van **köpke** als in Köln. Eenduidig dus als ook niet **hùkt** te vinden was voor hökt en **öw** voor eeuw en **löds** voorkomt naast laag **lòts** met dezelfde uitspraak. Het accent grave (zwaar accent) kan een klinker donkerder doen klinken in bv. **ààlt**, **àànder** en **ààsenbak** in tegenstelling tot bv. **aarig**. In **aw** en **kaws** gaat de a duidelijk door voor een heldere klank en is geen extra aanduiding nodig. Waarom bij **stàlt** dan wel? Of bij **bàs** (baas)? Dat roept toch vanuit ààlt geredeneerd de suggestie op van de jongensnaam Bas of van de baspartij? **Bòtter** met ò wordt door het accent grave mooi donker gekleurd. Maar Pasen schrijven als **Pòsse** en **smòndus** en **zòtterig** met diezelfde ò? Er zit geen **kòttighaid** in, anders zou je er **kô** van worden. **Pótjebaaïen** en **stótwaage** krijgen door hun accent aigu juist een zekere lichtheid, wat bij **nòddig**, **skòn** en **kòl** ook niet had misstaan. **Zòjeest**. De woorden **Dòòchter**, **dòòns** (die van ons), **zòòft** en **zòòn** (zon) vallen letterlijk niet te rijmen. In **leus** is de eu vanzelfsprekend. Als je èù tegenkomt, dan is de verlengde ö van Köln bedoeld in bv. **vèùrik**, **zèùrig** en **hèùknuld**. Maar **gekèùld** rijmt niet. Nog een **vùrbild** van dezelfde klinker anders schrijven: **vurkop**. Een **tùdje** (tutter waarmee het kind tuttert, *ġin tötje*) verdient geen accent grave omdat tudje precies zegt wat je bedoelt en niet fout kan. Waarom

afgève naast **gèève**, waarom **èveveul** met één è, maar **gèèvel** met dubbel-è?. Het is natuurlijk wel **vèèr** en **vèèreke**, maar aan **vèèngt** veengt ons dialect niks an en **vèèlt** veelt nie mee. Het is als met de **belààààsting**. Gemakkelijker kunnen we het niet maken. Ingewikkelder wel. **Dè** is volkomen duidelijk. Bij de ü en de àà zijn misverstanden in ieder geval uitgesloten. Gelukkig negeert een moedertaalspreker zoveel variatie. Onbewust interpreteert hij al lezende wat er staat, omdat hij paraat heeft hoe het bedoeld is. Knap dat dat kan. Voorwaarde is wel dat de Helmonder zijn taal van kinds af aan spreekt en hardop zegt wat hij innerlijk hoort, maar zeker niet exact leest wat er staat. Voor ieder ander is het onbegonnen werk. Die slaat er een slag naar. Overdreven? Laat een niet-moedertaalspreker maar eens hardop voorlezen: stroat, Botterstraot, louwt, potlouwd, brouwd, broid, bloar, broaije, nòddig, nòdderhand, dornoo, host, noj, hóghoijs, boijum, boijte.

Onderzoek alles en behoud het goede

Tegenover de 12 klinkers met toevoeging in Het Helmonds Woordenboek staan er negen in ut Hèlemòns: 1 à,àà 2 è,èè 3 ò,òò 4 ö,öö 5 ô,ôô 6 û,ûû 7 ü 8 ó 9 øø. Dus misschien valt ut Hèlemòns toch wel mee, zeker als je weet dat je er volledig van op aan kunt dat alles eenduidig is. Eenmaal afgesproken hoe iets wordt uitgesproken, blijft dat zo. Je weet waar je aan toe bent. Bedenk daarbij dat ut Hèlemòns zich in eerste instantie richt op de toekomst waardoor het voor iedereen later nog te leren zal zijn. Het leerplankje is zo ontworpen dat

je er altijd op terug kunt vallen als je de exacte klinkeruitspraak even kwijt bent. De eenlettergrepige woorden zijn niet spectaculair maar louter gekozen vanwege hun functionaliteit. **Het leerplankje kennen, is Hèlemòns sprèèke èn skreeve.** Voor wie er geen genoeg van kan krijgen, zijn er nog hulpwoorden uit andere talen, oefenrijtjes en opnamen van goede moedertaalsprekers voor de perfecte dictie. Maar het allerbelangrijkste: onderzoek alles en behoud het goede. Zweer als moedertaalspreker niks af, pin je nergens op vast, koester het vertrouwde. Dus sprèèk vuràl ûw èèjğeste taal èn skreef zóàs ģe weelt. Nèèjt ûwen èèjğesten nôôt.

Jos Leenen

www.detaalvanhelmond.nl